

การพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล

ทัศนีย์ นาคนอง¹ ประสพสุข ฤทธิเดช² สุชาดา หวังสิทธิเดช¹ บงกชรัตน์ ศุภเกษตร¹ วารินทรทิพย์ ศรีกุล¹
Thatsanee Nakunsong¹ Prasobsuk Rittidet² Suchada Wangsithidetch Bongkotchrat Suphakesorn¹
and Warintip Srekula¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) สร้างและพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ
ดำเนินการโดยศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยโดยศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ พบว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ ได้ 4 ด้าน ได้แก่การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย มีลักษณะย่อย 10 รายการ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านอารมณ์จิตใจ มีลักษณะย่อย 9 รายการ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านสังคมมีลักษณะย่อย 11 รายการ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านสติปัญญา มีลักษณะย่อย 9 รายการ และการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านคุณธรรมจริยธรรม มีลักษณะย่อย 9 รายการ นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำแบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างหัวข้อการฝึกอบรมกับวัตถุประสงค์ (IOC: Item Objective Congruence) ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84 แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 345 คน เพื่อหาระดับปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูและความต้องการในการอบรม พบว่า ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ด้านสติปัญญา ได้แก่ การใช้สื่อ นิทาน ของเล่นพื้นบ้านในการส่งเสริมเด็ก ($\bar{X} = 1.48$) การเล่านิทาน ทองกลอนสั้น เพื่อความสนุกสนานและสอนเด็ก โดยให้เด็กดูนิทานประกอบ ($\bar{X} = 1.41$) และด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ การฝึกให้เด็กรู้จักทำของเล่นจากสิ่งของที่มีอยู่แล้ว ($\bar{X} = 1.46$)

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ สร้างและพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ ได้จำนวน 3 ชุด ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านสติปัญญา จำนวน 2 ชุด ประกอบด้วย ชุดกิจกรรมกล่อมเด็กด้วยบทเพลง..โลกแห่งจินตนาการ ชุดกิจกรรมเล่านิทาน...อ่านหนังสือ จินตนาการไม่รู้จบ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านคุณธรรม จริยธรรม 1 ชุด ประกอบด้วย ชุดกิจกรรมสื่อและของเล่นพื้นบ้าน...ไม่ยากอย่างที่คิด ผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ทั้ง 3 ชุด มีความเหมาะสมและความสอดคล้อง ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) และมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.55 – 4.69

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการอบรม นำรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู มาจัดอบรมให้กับผู้สูงอายุ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 คน หลังการอบรมได้ทำการประเมินการอบรม และติดตามผลการนำเอารูปแบบการอบรมไปใช้ พบว่า ผู้สูงอายุประเมินผลการฝึกอบรมโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เท่ากับ 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 เมื่อแยกเป็นรายด้านทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการจัดการฝึกอบรม และด้านสถานที่ / เอกสาร / อาหาร ตามลำดับ และการติดตามผลการใช้รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุได้มีการนำเอาวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และวัสดุเหลือใช้มาทำเป็นของเล่นให้ลูกหลานเล่น และมีการนำเอานิทานและบทรื่องกล่อมเด็กมาใช้กับลูกหลานของตนเองมากขึ้น

คำสำคัญ : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to analyze early childcare models for the elders in childhood development centers 2 to develop an early childcare model for the elders, and 3) to evaluate the model. The research methodology consisted of three phases:

Phase 1: Analysis of needs and models of early child care development for the elders

This phase focused on problems analysis and models of early child care development through documentary study. The study showed that four early child care models for the elders were composed of ten items of physical development, 9 items of mind development, 11 items of social development and 9 items of moral development. The IOC index of the training topics and objectives assessed by the experts was .84. The data were collected by interviewing three hundred and forty five elders, and the finding showed that the lowest level of the early child care was an intelligent development and moral development The activities of the intellectual development were composed of using visual aid, folktale and local toy ($\bar{X} = 1.48$), and the activities were used for the intellectual development were telling folktales, reciting verse ($\bar{X} = 1.14$). The activities of moral development emphasized on the local toys available in community ($\bar{X} = 1.46$).

Phase 2: Design and development of early child care training model for the elders

The child care training models consisted of three sets: two sets of the intellectual development for early childhood consisted of lullaby, imaginary world, telling folktales and reading books, and one set of the moral development for the early childhood consisted of local materials and toys. In addition, the study showed that the average level of the appropriateness of early child care training model assessed by the experts was very high ($\bar{X} = 4.61$).

Phase 3: Implementation of the training model

The early child care training model was organized for twenty five elders, and the training model was evaluated by the experts and trainees. The finding showed that the average level of the appropriateness of the model assessed by the elders was very high (4.65, S.D. = .50). Regarding the follow-up of the application, it was found that the elders made the toys from local materials. In addition, the lullaby and tales were always used more for childhood development.

Keywords: Child Care Center, elders

บทนำ

เด็กเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ และเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีค่ามากที่สุด โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีการพัฒนาทุกด้านสูงสุด การเลี้ยงดู การดูแลสุขภาพ และการจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตและการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของเด็กจะส่งผลให้เกิดพัฒนาการที่เป็นรากฐานของบุคลิกภาพ อุนิสัย และการเติบโตของสมองที่มีผลต่อสติปัญญา

ปัจจุบันการศึกษาของประเทศไทยอยู่ยุคปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) การปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้มีมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพมีเป้าหมายหลักสามประการ คือ พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา การเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการการศึกษา และแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2559) ได้กำหนดแนวนโยบายในการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยให้สถานศึกษาสนับสนุนพ่อแม่ ผู้ปกครอง คนในชุมชน ประชาชนชาวบ้าน พระภิกษุ นักบวช ผู้นำทางศาสนา และผู้ประกอบการอาชีพต่างๆ ให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข และในมาตรา 41 ได้กำหนดสาระสำคัญของการกระจายอำนาจทางการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิได้ตามความพร้อมและความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 กำหนดให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน สาระสำคัญคือ มุ่งเน้นให้มีการปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยให้มีเอกภาพในเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่

การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกำหนดให้หน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยถ่ายโอนการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยไปยังองค์กรบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล ที่สถานศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่และกำหนดให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจที่รัฐดำเนินการซ้ำซ้อนหรือให้บริการอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากสภาพปัญหาในปัจจุบันพบว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กตกเป็นภาระหน้าที่ของปู่ย่าตายายของเด็กมากขึ้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติที่ได้รับการสั่งสมมาเป็นอย่างดี ดังนั้นการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน โดยใช้หลักการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยผสมกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมดั้งเดิมซึ่งจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็กปฐมวัยของสังคมไทยในยุคปัจจุบันเพราะการใช้บุคลากรในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรหรือเป็นครูผู้สอนร่วมกับผู้ดูแลเด็กจะทำให้วิทยากรเกิดความภาคภูมิใจ และเด็กเกิดความอบอุ่นเพราะผู้มาให้การอบรมเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด เด็กคุ้นเคย และเด็กเชื่อและไว้วางใจมากที่สุด กระบวนการเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้นได้ง่าย

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาการพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดมหาสารคาม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมตามสิทธิที่เด็กพึงได้รับ และให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ และได้มาตรฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดมหาสารคาม

3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 340 คน (ประชากร 1148 คน) เพื่อจะได้ทราบข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ

กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อประเมินผลผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยเป็นผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้แก่ ผู้ปกครองปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 25 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ
2. แบบประเมินการอบรม
3. แบบติดตามการใช้รูปแบบการอบรม

ขั้นตอนการวิจัยและการเก็บรวบรวม

ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา สร้าง พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดมหาสารคาม แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ ดำเนินการโดย

1. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยเริ่มโดยศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

2. นำข้อมูลที่ได้ มาจัดทำแบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุโดยระบุงค์ประกอบและลักษณะย่อยของการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ นำแบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างหัวข้อการฝึกอบรมกับวัตถุประสงค์ (IOC: Item Objective Congruence) ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.90

3. ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 345 คน เพื่อหาระดับปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูและความต้องการในการอบรม

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ ดำเนินการโดย

1. นำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 ไปใช้ประกอบการในการพัฒนารูปแบบและยกกร่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ ขึ้นจำนวน 3 ชุด ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านสติปัญญา จำนวน 2 ชุดประกอบด้วย ชุดกิจกรรมกล่อมเด็กด้วยบทเพลง..โลกแห่งจินตนาการ ชุดกิจกรรมเล่านิทาน...อ่านหนังสือ จินตนาการไม่รู้จบ และการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านคุณธรรม จริยธรรม 1 ชุดคือ ชุดกิจกรรมสื่อบุคคลและของเล่นที่บ้าน...ไม่ยากอย่างที่คิด วิธีการฝึกอบรมประกอบด้วย การบรรยาย การสาธิต และการปฏิบัติ

2. นำการใช้รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ตรวจสอบความเหมาะสมและถูกต้องก่อนไปทดลองใช้

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ ดำเนินการโดย

1. นำรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูฯ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาจัด

อบรมให้กับผู้สูงอายุ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 คน

2. อบรมผู้สูงอายุด้วยชุดฝึกอบรม โดยดำเนินการตามตารางการฝึกอบรมที่กำหนดไว้

3. หลังการอบรมได้ทำการประเมินการอบรม โดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นและติดตามผลการนำเอารูปแบบการอบรมไปใช้

4. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. ค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย(Arithmetic Mean)
3. วิเคราะห์หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการศึกษา

1. การศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ พบว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ ได้ 4 ด้าน ได้แก่การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย มีลักษณะย่อย 10 รายการ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านอารมณ์จิตใจ มีลักษณะย่อย 9 รายการ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านสังคมมีลักษณะย่อย 11 รายการ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านสติปัญญา มีลักษณะย่อย 9 รายการ และการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านคุณธรรมจริยธรรม มีลักษณะย่อย 9 รายการ

ระดับการปฏิบัติกรอบรมเลี้ยงดูและความต้องการในการอบรมของผู้สูงอายุจากการสัมภาษณ์พบว่า ระดับการปฏิบัติที่น้อยที่สุดคือ ด้านสติปัญญา ได้แก่ การใช้สื่อนิทาน ของเล่นพื้นบ้านในการส่งเสริมเด็ก ($\bar{X}$ =1.48) การเล่านิทาน ท่องกลอนสั้น เพื่อความสนุกสนานและสอนเด็ก โดยให้เด็กดูนิทานประกอบ ($\bar{X}$ =1.41) และด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ การฝึกให้เด็กรู้จักทำของเล่นจากสิ่งของที่มีอยู่แล้ว ($\bar{X}$ =1.46)

2. สร้างและพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ ได้จำนวน 3 ชุด ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านสติปัญญาจำนวน 2 ชุด ประกอบด้วย ชุดกิจกรรมกล่อมเด็กด้วยบทเพลง..โลกแห่งจินตนาการ ชุดกิจกรรมเล่านิทาน...อ่านหนังสือ จินตนาการไม่รู้จบ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านคุณธรรม จริยธรรม 1 ชุด ประกอบด้วย ชุดกิจกรรมสื่อและของเล่นพื้นบ้าน...ไม่ยากอย่างที่คิด ผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ทั้ง 3 ชุด มีความเหมาะสมและความสอดคล้อง ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61) และมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.55 – 4.69

3. ผลการใช้รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุประเมินผลการฝึกอบรมโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 เมื่อแยกเป็นรายด้านทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการจัดการฝึกอบรม และด้านสถานที่ / เอกสาร / อาหาร ตามลำดับ

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. การศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ พบว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ ได้ 4 ด้าน ได้แก่การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย มีลักษณะย่อย 10 รายการ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านอารมณ์จิตใจ มีลักษณะย่อย 9 รายการ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านสังคมมีลักษณะย่อย 11 รายการ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านสติปัญญา มีลักษณะย่อย 9 รายการ และการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านคุณธรรมจริยธรรม มีลักษณะย่อย 9 รายการ เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยจะต้องครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน และ ด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วยเพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สุพิตรรา สืบประดิษฐ์ (2536 : 309) ได้กล่าวว่บิดา

มารดา หรือผู้เลี้ยงเด็ก ต้องทำหน้าที่แนะนำฝึกฝนอบรม เลี้ยงดู เด็กที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ให้เจริญเติบโตมีพัฒนาการทางกาย พัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการทางจิตใจและคุณธรรม พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ พัฒนาการทางด้านสังคม โดยผู้เลี้ยงดูจะต้องเข้าใจ และมีความรู้เรื่องพัฒนาการ ความต้องการของเด็ก และปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการอบรมเลี้ยงดูบางอย่างให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย ระดับการปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูและความต้องการในการอบรมของผู้สูงอายุจากการสัมภาษณ์ พบว่า ระดับการปฏิบัติ น้อยที่สุดคือ ด้านสติปัญญา ได้แก่ การใช้สื่อ นิทาน ของเล่นพื้นบ้านในการสั่งสอนเด็ก ($\bar{X} = 1.48$) การเล่านิทาน ท่องกลอนสั้น เพื่อความสนุกสนานและสอนเด็ก โดยให้เด็กดูนิทานประกอบ ($\bar{X} = 1.41$) และด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ การฝึกให้เด็ก รู้จักทำของเล่นจากสิ่งของที่มีอยู่แล้ว ($\bar{X} = 1.46$) ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันเทคโนโลยีสมัยใหม่ไม่ว่าจะ โทรศัพท์ หรือเครื่องมือสื่อสารต่างๆ ได้เข้ามามีบทบาทต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กทำให้ผู้ปกครองหรือผู้สูงอายุเลือกใช้เพื่อมาเป็นตัวช่วยในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เช่นเปิดโทรทัศน์ให้เด็กดูแทนการอ่านหนังสือนิทาน หรือการร้องเพลงกล่อมเด็ก รวมทั้งละเลยการประดิษฐ์ของเล่นให้ลูกหลานเล่นเนื่องจากอายุมาก แลในปัจจุบัน มีของเล่นขายตามท้องตลาดมีหลากหลาย มีสีสันที่สวยงาม สะดวก ไม่ต้องเสียเวลามาผลิตสื่อของเล่นเหมือนสมัยก่อน สอดคล้องกับ นพพรณพร อุทโธ (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุ มีบทบาทที่มีต่อการพัฒนาชุมชน การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงค่าเฉลี่ยบทบาทจากมากไปหาน้อย คือ บทบาทด้านศาสนา บทบาทด้านวัฒนธรรมประเพณี บทบาทด้านการพัฒนาชุมชน และบทบาท

ด้านการศึกษา และการที่ผู้สูงอายุมีบทบาทด้านการศึกษาน้อยเนื่องจากผู้สูงอายุมีอายุมาก สุขภาพไม่แข็งแรง จนเป็นอุปสรรคทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนได้มากเท่าที่ควร

2. สร้างและพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ ได้จำนวน 3 ชุด ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านสติปัญญาจำนวน 2 ชุด ประกอบด้วย ชุดกิจกรรมกล่อมเด็กด้วยบทเพลง..โลกแห่งจินตนาการ ชุดกิจกรรมเล่านิทาน...อ่านหนังสือ จินตนาการไม่รู้จบ การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านคุณธรรม จริยธรรม 1 ชุด ประกอบด้วย ชุดกิจกรรมสื่อและของเล่นพื้นบ้าน...ไม่ยากอย่างที่คิด ผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ทั้ง 3 ชุด มีความเหมาะสมและความสอดคล้อง ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) และมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.55 – 4.69 ทั้งนี้เนื่องมาจากหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้มาจากการพัฒนาที่มีขั้นตอนต่างๆ ที่เชื่อถือได้ ตั้งแต่การศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและวิธีการการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุจากการวิเคราะห์เอกสาร แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างแบบสัมภาษณ์รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย และนำไปสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ เพื่อหาระดับปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูและความต้องการในการอบรม นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็นรูปแบบการอบรม จำนวน 3 ชุด และระยะเวลาของการฝึกอบรมที่เหมาะสมคือ 3 วันทำการ กิจกรรมประกอบด้วย การบรรยาย การสาธิตและการฝึกปฏิบัติ แล้วผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญทั้งทางด้านการพัฒนาหลักสูตร นักการศึกษา นักการศึกษาปฐมวัย จึงทำให้หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีคุณภาพ สามารถ นำหลักสูตรไปทดลองใช้ได้ สอดคล้องกับพิสิฐ เมธภัทร (2549: 33) กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมว่ามีขั้นตอนเริ่มจากการหาความต้องการของการฝึกอบรม กำหนดวัตถุประสงค์ ร่างหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบทดลองใช้ นำไปใช้เก็บข้อมูล ประเมินผล และสรุปผล

3. ผลการใช้รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุประเมินผลการฝึกอบรมโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 เมื่อแยกเป็นรายด้านทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการจัดการฝึกอบรม และด้านสถานที่ / เอกสาร / อาหาร ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการอบรมฯ โดยมีกระบวนการพัฒนาอย่างมีขั้นตอน และในระหว่างการอบรม ผู้วิจัยได้กำหนดแผนการอบรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีกิจกรรมการเรียนรู้เป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าฝึกอบรมได้ลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองเป็นการช่วยเร่งความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีส่วนร่วมในกิจกรรมจึงทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับอ้อม ประνομ (2540: 51) กล่าวว่าผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ในการอบรมนั้น จะต้องมีการเตรียมความพร้อม โดยการนำเข้าสู่บทเรียน กำหนดกิจกรรมฝึกเพื่อให้การเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้จัดกิจกรรมสรุปเสนอแนะ ชี้จุดเด่น สารที่จะนำไปปรับปรุงงานในหน้าที่ว่าจะเป็นอย่างไรรวมทั้งคอยให้กำลังใจเสริมแรงอย่างถูกต้องเหมาะสมกับวัยผู้เข้าอบรม นอกจากนั้นผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการอบรมฯ โดยจัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญ มีวิธีการสอน มีการฝึกปฏิบัติซ้ำระหว่างการอบรม จึงทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความรู้และทักษะมากขึ้น และผู้สูงอายุทุกคนมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้และฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง และบรรยากาศในการฝึกอบรมเป็นกันเองและเมื่ออบรมเสร็จในแต่ละวันจะมีการให้ผู้สูงอายุกลับไปบ้านและทำงานมาส่ง เช่น ทำของเล่นมาส่ง 1 ชิ้น หานิทาน หรือบทกล่อมเด็กมาคนละ 1 เรื่อง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้มีเอกสารประกอบการฝึกอบรม สื่อประกอบ การฝึกอบรมที่เหมาะสม ส่งผลช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเข้าใจในชุดฝึกอบรมมาก

ยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคณิต มนูญ ชัยพันธ์ (2548: 111) ที่กล่าวว่าเอกสารประกอบ การทำกิจกรรมจะส่งผลให้ค่าคะแนนการปฏิบัติงานสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกันเอง ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรู้สึกพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกอบรมมากที่สุด และสามารถปฏิบัติตามคำสั่งผู้ให้การอบรมเป็นอย่างดี

นอกจากนั้นได้มีการติดตามสัมภาษณ์ผู้สูงอายุเพื่อติดตามผลการนำเอารูปแบบการอบรมไปใช้ ผู้สูงอายุได้มีการนำเอาวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติและวัสดุเหลือใช้มาทำเป็นของเล่นให้ลูกหลานเล่น เช่น ของเล่น(ม้าก้านกล้วย) ประดิษฐ์จากก้านกล้วยที่มีอยู่ในสวนของบ้าน นำมาตัดใบออกแล้วใช้มีดกรีดให้เป็นร่องระหว่างสองด้านของก้านเพื่อทำเป็นหูของม้า พอกรีดเสร็จแล้วก็ดึงปลายก้านกล้วยที่กีดไว้แล้วให้มีลักษณะโค้งงอเป็นหัวม้าแล้วใช้ไม้เสียบยึดลำตัวกับหัวของม้า แล้วจะมีการผูกเชือกไว้ที่หัวและท้ายของม้าเพื่อใช้เป็นที่สะพายเวลาควมม้า เด็กจะมีความสุขมากเมื่อได้เล่น เด็กจะขี่ม้าไปรอบๆบ้านและเวลาเดินเล่นเด็กก็จะนำม้าไปสะพายแล้วทำท่าควมวิ่งไปมา ของเล่น (ปืนก้านกล้วย) ปืนก้านกล้วย ประดิษฐ์จากก้านกล้วยที่มีอยู่ในสวนของบ้าน นำมาตัดใบออกแล้วใช้มีดกรีดให้เป็นร่องตามยาวได้เยอะเท่าไรยิ่งดี เพราะเวลากรีดมือจะมีเสียงดังชัดเจนเด็กจะมีความสุขมากเมื่อได้เล่น เด็กจะให้เล่นพร้อมกับม้าก้านกล้วยแล้วขี่ม้าไปพร้อมกับกรีดมืออิงปืนก้านกล้วยไปด้วย ของเล่น(ตุ๊กตาหอยแครง) ประดิษฐ์จากเปลือกหอยแครงที่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ จึงนำมาดัดแปลงให้ใช้ประโยชน์ได้และสามารถเป็นของประดับตกแต่งบ้านได้ด้วย เด็กก็ชอบเพราะได้ลงมือระบายสีและคิดประดิษฐ์เอง ของเล่น (รถบรรทุกจากกล่องกระดาษ) ประดิษฐ์จากกล่องกระดาษ ที่ไม่ใช้ประโยชน์แล้วนำมาดัดแปลงให้ใช้ประโยชน์ได้ เด็กก็ชอบเพราะได้ลงมือคิดประดิษฐ์ช่วยกัน การสานตะกร้อ สานนก สานปลาตะเพียน ทำจากใบมะพร้าวแขวนไว้ที่เปลให้เด็กดู เป็นต้น ผู้สูงอายุคิดว่าประโยชน์จากการประดิษฐ์ของเล่นเองได้แก่ เด็กได้มีส่วนร่วมในการทำ เด็กเกิดความภูมิใจ

และห่วงหาแน เด็กตื่นเต้นและดีใจกับของเล่นชิ้นใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน เด็กได้ฝึกทำเองสามารถทำเองได้ สร้างความสามัคคีให้ครอบครัว เด็กเกิดทักษะการเรียนรู้ ประหยัดค่าใช้จ่าย ลดภาระค่าใช้จ่ายจากการซื้อของเล่นตามท้องตลาดสามารถนำวัสดุที่อยู่ใกล้ตัวมาใช้ประโยชน์ได้ สามารถใช้เป็นของประดับตกแต่งบ้านได้ด้วย ผู้สูงอายุคิดว่าข้อดีจากการประดิษฐ์ของเล่นเอง ได้แก่ ต้องใช้เวลาในการประดิษฐ์นานพอสมควร มีลักษณะที่ไม่คงทน เป็นของเล่นที่ไม่ถาวร อุปกรณ์ และขั้นตอนวิธีการทำมีหลายขั้นตอน อาจเกิดอันตรายจากของมีคมได้ ต้องระมัดระวังการเกิดอุบัติเหตุจากเครื่องมือในการทำ เช่น กรรไกร กาวร้อน มีด ฯลฯ ต้องใช้เวลาในการประดิษฐ์นานพอสมควรและการร้องเพลงกล่อมเด็กที่ผู้สูงอายุได้ใช้กล่อมเด็กเป็นประจำเพราะเด็กเป็นคนที่งอแงและนอนยากจะต้องใช้กล่อมเป็นประจำตอนเข้านอน เด็กจะชอบฟัง ถ้าวันไหนไม่ได้ฟังจะงอแงไม่ยอมนอนง่ายๆ ถ้าได้ฟังแล้วจะหลับอย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ได้มีการเล่านิทาน เมื่อก่อนไม่ได้เคยเล่านิทานให้เด็กฟัง หรือจะใช้เล่าให้เด็กฟังเมื่อเด็กไม่ยอมนอนส่วนใหญ่จะเป็นนิทานหลอกเด็กที่เกี่ยวกับเรื่องผีต่างๆ เช่น ผีกองกอย ผีตาแดง ผีเป่าแมวเป่า(แมวป่า) เมื่อเล่าจบก็จะบอกว่าให้หลับตาและถ้าถ้าไม่นอนผีตาแดงหรือผีกองกอยจะมาเอาเมื่อเด็กได้ฟังก็กลัวก็จะหลับไปเอง หรือนิทานพื้นบ้านที่เล่าประจำคือ เรื่องอิดากับบักแฮมบ เรื่องนางสิบสอง เด็กเลี้ยงแกะ เก็นซึคร้าน ฯลฯ ซึ่งเป็นเรื่องที่เล่าสืบต่อกันมา แต่เมื่อได้เข้ารับการอบรมแล้วก็ได้ทดสอบเล่าให้เด็กฟังจากหนังสือที่มีรูปภาพประกอบ เด็กเกิดความสนใจอยากฟังและตั้งใจฟังอย่างมาก เมื่อเล่าจบไปแล้วก็อยากฟังอีก จนเพลียหลับไปเอง แต่ก็หลับง่ายกว่าเมื่อก่อน ดังนั้นทุกวัน

เด็กจะต้องรบเร้าอยากฟังนิทานก่อนนอนทุกวัน เด็กจะสามารถจำตัวละครได้ว่าแต่ละตัวมีลักษณะเป็นอย่างไร ดีหรือไม่ดี และเลือกนิทานเป็นประเภทที่ให้เด็กคิดเกี่ยวกับการทำความดี การทำชั่ว เด็กจะสนใจมากเวลาฟังและอยากฟังอีกอยู่เรื่อยๆ ซึ่งมีประโยชน์กับเด็กมาก ดังนั้นการจัดประสบการณ์โดยผู้สูงอายุนั้นถึงแม้จะเป็นสิ่งที่นำมาให้เด็กได้เรียนรู้ก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่เด็กก็เกิดการพัฒนาความสามารถในทุกด้านตามวัยอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ก่อนนำรูปแบบไปใช้กับผู้สูงอายุควรมีการทำความเข้าใจกับผู้สูงอายุก่อนเพื่อให้การอบรมเป็นไปตามจุดประสงค์ เนื่องจากผู้สูงอายุขาดความมั่นใจในการทำกิจกรรมร่วมกับวิทยากร

2. ควรมีการติดตามดูแลผู้สูงอายุทั้งระยะสั้นและระยะยาวว่าหลังจากที่เข้ารับการอบรมแล้ว เมื่อกลับไปอบรมเลี้ยงดูหลานที่บ้าน จะสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด และเด็กมีพัฒนาการดีขึ้นหรือไม่

3. การนำรูปแบบไปใช้ควรมีการอบรมวิทยากรให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ ความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุก่อนการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยให้กับบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น หัวหน้าศูนย์ นักวิชาการศึกษา เป็นต้น

2. ควรพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้วยตนเองแบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสำหรับฝึกอบรมสำหรับผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ

ภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

ภาพประกอบ 2 การอบรมการทำของเล่น

ภาพประกอบ 3 อบรมการเล่านิทานและร้องเพลงกล่อมเด็ก

ภาพประกอบ 4 ผู้สูงอายุเล่านิทานและร้องเพลงกล่อมเด็ก

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2547). **มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- คณิต เฉลยจรรยา.(2544). **การพัฒนาหลักสูตรการบำรุงรักษาวิมลที่ทุกคนมีส่วนร่วมในอุตสาหกรรม**. วิทยานิพนธ์ ค.อ.ด. นนทบุรี : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- นพพรณพร อุทโธ. (2552). **ศึกษาบทบาทของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี**. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิสิฐ เมธากัทร. (2549). **การพัฒนาหลักสูตรอาชีพและเทคนิคศึกษา**. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- มนูญ ชัยพันธ์.(2548). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการสร้างหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับครูประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
- สุพัตรา สืบประดิษฐ์. (2536). **คุณภาพชีวิตครอบครัว**. กำแพงเพชร: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยครูกำแพงเพชร.
- อ้อม ประนอม. (2540). **วิทยาการสำหรับวิทยากร**. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง จำกัด